

נחשב כשופך דמו של עצמו. מה שאין כן אם חברו גווע ברעב והוא אינו מאכילו, אין בו שום צד של גורם למיתת חברו כי לא השפיע עליו בשום פנים.

אמנם גם אם אין לו דין רוצח, אם לא האכיל את חברו הגווע ברעב הרי הוא רשע שעבר על מצוות הצלה "לא תעמוד על דם רעך" ו"והשבתו לו". אך במקרה של חולה סופני הסובל מייסורים קשים ומבקש למות יש סוברים שאין בו חיוב הצלה, כי אין זו הצלה כאשר טוב לו מותו מחייו. ורבים סוברים שעל כל פנים אין חיוב לנקוט תמיד בכל האמצעים האפשריים להאריך אך במעט חיים בייסורים, ויתכן שגם אסור לעשות כן. ואף על פי שיש חולקים בכל זה, שב ואל תעשה עדיף.

נראה לי שיש בזה מצות גמילות חסד מן התורה, ונכלל במה שדרשו בסנהדרין (מה, א) "ואהבת לרעך כמוך" — ברור לו מיתה יפה". למעשה יש לדון בכל מקרה לגופו, והפוסק צריך לבקר אצל החולה בבחינת "אין לו לדין אלא מה שענינו ראות" — שצריך לראות בענינו. ה' ישלח רפואה שלמה לחולי עמו.

הר"ן בשבועות (כה, א, ויש טה"ד בציון שבספר) שכתב שמי שנשבע שלא יאכל, דינו כאילו נשבע "לעבור על דברי תורה ממש, דמקרא מלא דיבר הכתוב 'אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש'". הרי שלדעת הר"ן מי שנמנע מלאכול נחשב כשופך דם של עצמו אף על פי שלא עשה שום פעולה, ואם כן הוא הדין מי שאינו מאכיל את חברו הגווע מרעב נחשב לשופך דמו של חברו אף על פי שלא עשה שום פעולה. זוהי הראיה שבביא באינצקלופדיה שם.

ולע"ד אין הנדון דומה לראיה ואין שום ענין מדברי הר"ן לכאן. לא הפעולה עיקר אלא הגורם עיקר, כי אסור לאדם לגרום למוות לא שלו ולא של זולתו, אלא שבדרך כלל בדברים שבין אדם לחברו אם אין פעולה גם אין גורם. ברם בין אדם לעצמו יש גורם אפילו ללא פעולה, כי האדם הוא שליט על עצמו לעשות או לא לעשות כל דבר, והגע עצמך, מי שיודע שהבניין עומד לקרוס ומסרב להיפנות ונשאר במקומו ונהרג בודאי דמו בראשו אף על פי שלא הזיז אצבע, כיון שגרם לעצמו למות. כמו כן מי שמסרב לאכול הרי כפה רעב על עצמו ואם ימות

מאמר ז

השימוש ב"תינוק שנשבה"

תינוק שנשבה לבין העכו"ם וגדל והוא אינו יודע מה הם ישראל ולא דתם ועשה מלאכה בשבת ואכל חלב ודם וכיוצא בהן, כשיוודע לו שהוא ישראל ומצווה על כל אלו, חייב להביא חטאת על כל עבירה ועבירה וכן כל כיוצא בזה.

המושג "תינוק שנשבה", איפוא, קשור לענייני קרבן שכבר בימי האמוראים לא היו מעשיים לאחר חורבן הבית. הוא אף שיקף מצב זמני וחולף: אחרי שנתוודע לו מי הוא ושהוא חייב במצוות, שוב אינו בגדר תינוק שנשבה על מה שיעשה בעתיד. ואפשר ש"תינוק שנשבה" לא נאמר אלא במקרה שלא נודע לו שהוא יהודי כלל, או לחלופין, שלא נודע לו מהי היהדות. לעומת כן, אם נודע לו שהוא יהודי אף על פי שלא ידע מהי שבת – היה לו ללמוד, בדומה

אין לך היום טיעון גורף ושימושי יותר כדי ללמד זכות על פושעי ישראל מאשר המושג "תינוק שנשבה"; ברם, במקורו השימוש במושג זה היה מוגבל למדי. הוא מופיע במסכת שבת (סח, ב) בדיון על המחוייבים קרבן חטאת על חטא שחטאו בשגגה. שוגג טיפוסי ידע, לדוגמה, שישנה שבת ושקיים איסור מלאכה בשבת אבל טעה או שכח ועשה מלאכה, ולכן הוא חייב להביא חטאת משום שהיה לו להיזהר יותר או ללמוד. ואילו "תינוק שנשבה וגר שנתגייר בין הנזכרים" מעולם לא ידעו מאומה מכל זה, ולכאורה הם אנוסים גמורים. כאשר חוזר "תינוק שנשבה" ליהדות, האם הוא חייב להביא קרבן חטאת? נחלקו האמוראים בדבר: רב ושמואל סברו שכן ורבי יוחנן וריש לקיש סברו שלא. הפוסקים הכריעו כדעת רב ושמואל, וכן כתב הרמב"ם בהלכות שגגות (ב, ו):